

VIRGINIA WOOLF’UN “KENDİNE AİT BİR ODA” İSİMLİ ESERİ BAĞLAMINDA FEMİNİST BİR MANİFESTO OLARAK BELLEK

MEMORY AS A FEMINIST MANIFESTO IN THE CONTEXT OF VIRGINIA WOOLF'S "A ROOM OF IT'S OWN"

Burcu Ün¹

ÖZ

Bu çalışmada İngiliz Edebiyatı'nın modern yazarlarından biri olan ve feminist hareketin öncülerinden kabul edilen Virginia Woolf'un "Kendine Ait Bir Oda" isimli eserinde, belleğin sanat eserleri aracılığıyla feminizm çerçevesinde yürüttüğü etkinlik alanı nitel araştırma yöntemi tekniklerinden içerik analizinden hareketle incelenecektir. Erkek hegemonyasının dayandığı parametreler insanlık tarihinin başlangıcını kendine mesken edinmiş ve günümüze kadar sarsıcı bir baskı politikasının temel taşlarını oluşturmuştur. Bu politikanın hareket motivasyonu çeşitli tema ve içeriklerle beslenmiş nihayetinde kadın ve erkek arasındaki eşitlik dinamikleri dengeli bir yapı sergileyemeyerek erkeğin politik, siyasal, ekonomik ve sosyolojik konumunun detaylandırılmış varyasyonları ve erkeğin tasarladığı yaşayış ve varoluş biçimleri kitlesel bellekte yönetimsel bir etkinlik alanı yaratmış ve kadının bu alandaki hareket mekanizması kısıtlanarak dış etkenler tarafından yönetilen bir pozisyona sürüklenmiştir. Aynı arenayı paylaşan kadın ve erkeğin heterojen niteliklerini de kapsayarak ortak ve eşit bir hak konseptinde ve sosyal bir adalet düzeninde varolması ideolojisi ile şekillenen feminist hareket farklı perspektiflerde gerçekleştirdiği kitlesel örgütlenmeler, propogandalar ve üretilen sanat eserleri desteği ile belleğin yapısında bir kırılma yaratmıştır. Kırılmanın ivmesi arttıkça belleğin derin katmanlarında gerçekleşecek olan transformasyonlar kadına dair tanımların çeşitlenmesine imkân tanıyacak böylelikle kadın ve erkeği yekpare bir sistemle yeniden biçimlendirecek olan bellek sosyolojik düzeyde bir devinimin inovatif ve sürekli bir kaynağının temsili haline gelecektir. Bu çalışmada "Kendine Ait Bir Oda" isimli eser üzerinden belleğin feminizm için bir manifesto niteliği taşıyabildiği gösterilmeye çalışılacaktır.

Anahtar kelimeler: *Feminizm, bellek, virginia woolf, edebiyat*

ABSTRACT

In this research, the field of activity of memory within the framework of feminism will be examined through works of art through content analysis, one of the qualitative research method techniques based on the work "A Room of One's Own" by Virginia Woolf one of the modern writers of English Literature and accepted as one of the pioneers of the feminist movement. The parameters on which male hegemony is based have inhabited the beginning of human history and formed the cornerstones of a shocking policy of oppression until today. The motivation for the movement of this policy was fed with various themes and contents, and finally, the dynamism of equality between men and women could not display a balanced structure, and detailed variations of the political, economic and sociological position of men and the lifestyle and existence styles designed by men created an administrative activity area in mass memory. The movement mechanism of women in this area has been restricted, and she has been dragged into a position governed by external factors. The feminist movement, which is shaped by the ideology of the existence of a common and equal concept of rights and a social justice order, including the heterogeneous qualities of men and women who share the same arena, has created a break in the structure of memory with the support of mass organizations, propaganda and works of art produced in different perspectives. As the acceleration of the breaking increases, the transformations that will take place in the deep layers of the memory will allow the exploration of the classical perception of women at different levels, so that the memory, which will reshape men and women with a monolithic system, will become the representation of an innovative and continuous source of movement at the sociological level. In this study, it will be aimed to show that memory can be a manifesto for feminism through the work called "A Room of One's Own".

Keywords: *Feminism, memory, virginia woolf, literature*

¹ İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi İtalyan Dili ve Edebiyatı Yüksek Lisans Öğrencisi, burcu_un@windowslive.com
orcid.org/0000-0002-5961-7537

Sorumlu yazar / Corresponding Author: Burcu Ün, e-posta: burcu_un@windowslive.com

Gönderilme /Submitted: 02.06.2023 **Kabul/ Accepted:** 23.06.2023

1. GİRİŞ

Feminizm, cinsler arasında siyasal, ekonomik ve sosyolojik eşitliğin gerekliliği hususunda üretilmiş muhtelif ideolojileri kapsayan bir düşünce hareketidir. (Marshall, 2005, p. 240) Ortaya çıkışındaki temel parametre aynı iştiğal alanının paydaşı olan kadın ve erkek cinsinin sosyolojik statüde eşgüdümsel bir konumun iştiğalcısı pozisyonunda kalamaması ve erkek cinsinin bu perspektifte bir hegemonya türetmiş olmasıdır. Söz konusu hegemonya ise yalnızca belirli bir çağ kapsamında kalmayarak bellek nosyonunu spekülâtif bir sirkülasyon ağı içerisinde sansasyonel bir araç olarak kullanmıştır. İlgili çalışma geçmiş, şimdi ve gelecek arasında bir köprü görevi gören belleğin işleyişini deşifre edebilmeyi ve bu keşiften hareketle belleğin feminizm çerçevesindeki tetikleyici rolünün altını çizmeyi hedeflemektedir.

TDK tarafından; yaşananları, öğrenilen konuları, bunların geçmişle ilişkisini bilinçli olarak zihinde saklama gücü, dağarcık, akıl, hafıza, zihin olarak tanımlanan bellek ilgili içeriklerin yanı sıra gerek bireysel gerek toplumsal zeminde kimi temaların meşrulaşma merkezi işlevi de görebilmektedir. Sosyolojik zihin düzeyinde nosyonların kümelenmesi ve sonraki nesiller tarafından bu kümelerce algılanması belleğin meşrulaştırma işlevinin bir neticesidir. Bu kapsamda kültürel bellekçe “kadın” belirli kod ve statülerle eşdeğerlilik kazanmıştır ve kadın cinsinin sürüklendiği içerikler sosyal bir emansipasyonun geçerliliğini imkânsız kılmıştır. Nihayetinde kadın cinsi kültürel bellekte kendine ait bir oda temini ile kendisini sınırlandıran

ve sınıflandıran distopya bağlamından koparak liberal, marksist ve varoluşçu feminist hareketleri çerçevesinde yeni bir kimlik mutasyonuna aracılık etmektedir.

Temel hareket motivasyonu proleter düzende cinsler arası ortak bir katılım mevcudiyeti yaratmak olan ancak zaman içerisinde sosyolojik ve politik bir amaç güdümlenerek daha geniş bir perspektifte varlığını sürdüren feminizm ile ilgili çözüm odaklı teoriler arasına bellekteki kadın imajının desteklenmesi ve böylelikle yakın ve uzak gelecekte kadın ve erkek cinsleri arasındaki görev dağılımının emansipasyon usulünce gerçekleşmesi fikrinin iştiğali bu çalışmanın referansı olmaktadır. İlgili fikir feminizm öncüllerinden Virginia Woolf’un “Kendine Ait Bir Oda” isimli eserinden alıntılanacak olan çeşitli emsallerle desteklenecektir. Bu alıntılarla, eğitim başta olmak üzere sosyal düzende üretilmiş tüm ayrımların kadınların bellekte yer etme potansiyeline sahip aksiyomlara erişimini engellediği gösterilmeye çalışılacaktır. Neticede belleğe dolayısıyla tarihe yön veren güç olarak erkeğin toplumsal hak ve düzeyler konusundaki yönetici pozisyonuna getirilen eleştirel bakışın epistemik bir perspektiften vurgulanması hedeflenmektedir. Kadın ve erkek arasındaki eşitsizliğin belleğe etkisinin serimlenmesinin ardından söz konusu etki grafiğinde bir ivmenin nasıl yaratılabileceği ile ilgili eser boyunca bahsedilen pragmatik çözümlenmelere değinilecektir.

Feminist Poetika

Kavram olarak feminizm 1960'lı yıllarda kullanılmaya başlanmıştır. Kendi içerisinde pek çok epistemolojik mutasyon geçiren hareketin diyalektiği kadın cinsi üzerine motiflendirilmiştir. Temel düzlemde feminist düşünce; kadın stereotiplerinin, kadının sosyal, politik ve ekonomik konumunun ataerkil bir hegemonya perspektifinde üretilmiş olmasına ve söz konusu bu iktidar sorununun emansipasyona karşı geniş ölçekli bir engel yaratmasına karşı bir baş kaldırı silsilesi olarak kabul edilebilmektedir. (Taş, 2016)

Kendisine ilk olarak Mary Wollstonecraft'ın 1792'de yayınlanan "A Vindication of the Rights of Women" adlı akademik çalışmasında yer bulan feminizm algısı kadın haklarının eşitliğini savunan bir yaklaşımdan türemiştir. (Enginyurt, 2018) Çalışma Fransız Devriminin getirdiği eşitlik, özgürlük, insan hakları gibi üst anlatıların yalnızca erkek cinsi kaidesine temellendirildiği eleştirisi ile kadın ve erkeğin başta eğitim olmak üzere tüm hak ve hukuk düzeninde eşdeğer bir sınıfa dahil olması gerektiğini savunur. (Öztürk, 2017 Cilt 18, Sayı 2) Wollstonecraft rasyonel bir toplumun izleklerini oluşturan eğitim öğretim parametresinin erkekler kadar kadınlar için de gerekliliğini vurgulayarak bu platformlardan toplumların cinsiyetçi bir ayrıma maruz kalmadan faydalanmasının önemi üzerinde durmuştur. Kadın istihdamı, mülkiyet ve siyasi temsil haklarının da çalışmasının temel sorun alanları olarak tanımlanmıştır. Kadın haklarına dair ilgili talepleri sosyal, politik ve ekonomik atmosferlerde

bir kırılma yaratmış ve fütüristik bellek çizgisine eşitlikçi bir zihniyet izdüşümünü tedarik etmiştir

Simone De Beauvoir'ın "İkinci Cins" isimli yapıtı ile birlikte feminist düşünce felsefi bir etkinlik alanı kazanarak ontolojik perspektifte "kadın olunmaz, kadın doğulur." sloganını üretmiştir. Bu felsefi yaklaşım kadın bedenselliğinin tikel niteliğini imgeleştirerek doğum kontrol yöntemlerinin ve kürtaj hakkının yaygınlaştırılması ve yasallaştırılması hususlarına hizmet etmiştir. (Taş, 2016)

Virginia Woolf'un "Kendine Ait Bir Oda" isimli eseri ise sanatçı kadın figürasyonu dahilinde kadının ekonomik bağımlılığı paradigması üzerine feminist düşünceyi şekillendirir. Bu düzeyde temel motivasyon kadının ekonomik özgürlüğünü tedarik etmesidir. Mahremiyet fenomeni olarak kabul görmüş kendine ait odası ve tamamen kendi kaleminden dökülecek sanatsal üretimi ile kadın farklı bir kimlik edinimi gerçekleştirebilecektir. (Erol, 2018)

Feminizmin bir diğer atak periyodunda düşünürler eşdeğerlilik ilkesi vurgusu yerine farklılık söylemi düzleminde ilerlemişlerdir. Bu katmanda kadın cinsinin heterojenik değerleri mutlak bir pozitiflik pozisyonunda pragmatize edilerek sosyolojik arenada reformlar talep edilmiştir. (Kanadoğlu, 2021) Kadınların bilim ve teknoloji gibi gelişen dünya disiplinlerine katılım payının ivmelendirilmesi, kültür ve entelektüelite kriterlerinde devinim göstermesi, gelenekselleşmiş rol model yapılarını terk ederek farklı bir bilinç

düzeyine erişebilmesi gibi parametreler ana gündem hattını oluşturmuştur. (Altınbaş, 2010)

Nihayetinde feminizmin liberal kanadı erkek ve kadın cinsi arasında meydana gelen eşitsizlik mevcudiyetine çözüm temsili olarak iş dünyasına kadın katılımını ve aile nosyonunda rollerin yeniden biçimlendirilmesini, doğum izinleri, eğitim-öğretim politikaları, boşanma ve velayet gibi hukuksal içeriklerde kadın lehine iyileştirmeleri kapsamaktayken, radikal kanatta toplumun tarihsel bellekte ataerkil bir sistem karakterize ettiği vurgulanarak kadınların eşit haklara kavuşmasındaki temel harita ataerkil ünsurların terki üzerine şekillenmektedir. (Tunç, 2013)

Bellek Distopyası

Bellek bir organizmanın edinimlerini mikro ve makro seviyelerde kayıt altına alma, arşivleme ve geri çağırma yeteneği olarak tanımlanabilmektedir. Belleğin bu aktiviteleri benlik ve toplum ekseninde etkileşimli olarak çeşitli ekol ve mitler üretilmesine, bunların unutulmuş ve hatırlanmış çarkları ile yeniden biçimlendirilerek çeşitlendirilmesine aracılık etmektedir. Disiplinlerarası bir güdümü mecbur kılan bellek çalışmaları birey ve toplum düzeyinde hatırlama pratiklerini, bilişsel bir yeti olarak belleğin iktidarını, geri çağırma ve tamamıyla unutma eylemlerinin arkasındaki psişik etmenleri dahil ettiği çemberde içerikler meydana getirmektedir.

Eski Mısır bilimcisi Jan Assman “Kültürel Bellek” isimli eserinde belleğin tümel bir sosyolojik bilinç ediniminde mutlak bir strüktür meydana getirdiğini

belirtir. Birey ya da bir kitle tarafından mazide üretilmiş edinimlerin atide bir mit motiflendirmesi “hatırlama” pratiğinin belleği muğlak ve metafiziksel bir mevcudiyetten somut ve kinetik bir mevcudiyet pozisyonuna sürüklediğinin bir göstergesidir. Assman sosyolojik varoluş hiyerarşisi dizgesinde belleği merkeze konumlandırır, nitekim toplumlar inovatif ve pragmatik bir ilerleme için yalnızca kendi geçmişleri ile temas kurmakla yetinmezler, kendilerinden nicelik ve nitelik bakımından en irak toplumların da bellek varyasyonlarına dahil olma hususunda güdümlenirler. Böylelikle bellek evrensel keşif perspektifinde çeşitli mitosların üretim sahası motivasyonu taşır.

“Mit, insanın kendini ve dünyayı tanımak için anlattığı öyküdür. Bizi kendine tabi kılan, kuralcı talepleri olan ve biçim verici bir gücün temsil ettiği bir hakikattir” (Assmann, 2015)

Toplumun kendi varoluşunu gerçekleştirme izleklerinde “mitler” önemli bir dinamik hattı meydana getirirler ve kitlesel bilinçte anlamlandırılarak hatırlama eylemi aracılığıyla bir sirkülasyon edinirler. Bellekteki ilgili mitlerin oluşum süreçleri spontane ve kurgusal olarak iki varyasyonda gerçekleşir. Birey ve toplum teması sırasında açığa çıkan potansiyel ve kinetik tüm mitler spontane bir pratikle belleğe kaydedilir ya da belirli bir kültür tarafından kurgusal olarak üretilerek belleğe nakilleri gerçekleştirilir. Nihayetinde belleğe kaydedilmiş bu mitler ileri toplumların periyodik icra sirkülasyonu ve anımsama pratiği olarak yazının

işigali sayesinde süreksiz bir devinim gerçekleştirirler. (Midilli, 2018)

Bu parametrelerle değerlendirildiğinde belleğin toplumlar seviyesinde oldukça kapsamlı bir iktidar alanına konumlandığı görülmektedir. Bu konum farklı perspektiflerde bir ütopyanın merkezi işigaline imkân tanıyabileceği gibi bir distopyanın konstrüksiyonuna da gerekçe olabilmektedir. Nitekim tarihsel süreçte bellek sirkülasyonu ile alımlanan kadın cinsine ait mitos bir kadın distopyası üretmiş ve sosyolojik emansipasyonun paraziti niteliği kazanmıştır. Antik dönem rol dağılımları kadın cinsini ev, çocuk, eş ekseninde domestik bir çemberde şekillendirirken politik bir paradigma ile erkek cinsine sosyal ve ekonomik dizgeleri yönetme misyonu yüklemiştir. Bellekteki bu “kadın miti”nin mutasyonu feminist hareketin varmak istediği hedef noktası için belirleyici bir etkiye sahiptir. Bellekte gerçekleştirilecek böylesi bir mutasyon ile kadın cinsi kendine biçilen tüm streotipleri, tanımlamaları ve misyonları eşitlikçi bir izdüşüm ile yeniden ve iktidari bir pozisyonda üretebilecektir.

Kendine Ait Bir Oda ve Kendine Ait Bir Bellek

İngiliz Edebiyatının önemli yazarlarından ve Feminist Düşüncenin önemli temsilcilerinden biri olan Virginia Woolf tarafından 1929 yılında kaleme alınan “Kendine Ait Bir Oda” isimli eser ataerkil sistemin ürettiği normlara karşı bir manifesto misyonu taşımaktadır. Virginia Woolf bu eseriyle, ilgili dönem İngiltere’inde kadının erkek ile eşdeğer bir statüyü paylaşmadığının altını nice emsallerle çizerek, eğitimde fırsat dengesizliğinin, sanat

alanında kadının ikincil pozisyonunun ve cinsiyetçi yaklaşımların analiz ve eleştirisini gerçekleştirmektedir. (Soylu, 2021)

Eserin temel eleştirisi hattı kadın-erkek eşitsizliği paralelinde ilerlese de nihayetinde bu eşitsizliğin odak ve çıkış noktaları tarihsel perspektifte kadın kimliğine konumlandırılmış rol ve misyonların kitlesel belleğe kodlanarak gerek dönem tarihselliği gerek fütüristik tarihsellik kanatlarında kadın için dramatik bir netice doğurmuş olmasıdır. Belleğin unutmaya pratiğinden hareketle kadının ikincil ve “bir diğer” olarak kabul edilmiş pozisyonunun revize bir versiyona evrilmesinin önemi eser boyunca farklı açılardan desteklenmektedir. Özellikle sosyolojik, politik ve ekonomik disiplinlerde kadın istihdamının iyileştirilmesinin ancak kitlelere ait kadın algısında kırılmalar ve devinimler yaratılarak mümkün olabileceği görülmektedir. Kadın eşittir aile ve ev olgularına ait sorumluluklar denklemi kadın ve sanat, kadın ve politika, kadın ve eğitim, kadın ve bilim gibi varyasyonlarla nitelik kazanmalıdır.

“Benden kadınlar ve kurmaca üzerine konuşmamı istediğinizde gidip bir nehir kıyısına oturdum ve bu sözcüklerin ne anlama geldiğini düşündüm. Fanny Burney’e dair birkaç şey söyleyebilirdim; Jane Austen hakkında da konuşabilirdim biraz, Brontë Kardeşler’i saygıyla anar ve Haworth’taki Papaz Evi’nin karlar altındaki görünümünü üç-beş sözcükle betimleyebilirdim; Miss Mitford’la ilgili birkaç nükteli söz de edebilirdim; George Eliot’a saygıyla değinir, Mrs. Gaskell’in de adını anardım; işte bu kadar.” (Woolf, 2012)

Edebiyata ait evrende kadın ve erkek yazar popülasyonu karşılaştırıldığında erkek cinsinin bir iktidar sürdürdüğü görülmektedir. Bellekteki kadın yazar statüsünün dar bir çerçeve ile stabilize edilmesi; kadınların statüsel olarak sosyal bilimler düzeyinde içerik üretmeye elverişli koşul ve imkanlara sahip olamaması ve bunları yaratmada erkek hegemonyası barikatına takılması gibi gerekçelerin dramatik bir neticesidir. Kadın tarihe adını yazdırmak dolayısıyla kitlesel bellekteki işgal alanını genişletmek istiyorsa “kaybeden” misyonunu “kazanana” mottosuna dönüştürmek zorundadır, nihayetinde tarih yalnızca ve yalnızca kazananları yazar ve bellek yalnızca kazananların hikayelerini taşır. Kazanan pozisyonunun hayati motivasyonlarından biri ise ekonomik perspektifte hükümsel bir yeti kazanabilmek ve bu iktidarın yönetiminde yegâne söz sahibi olabilmektir.

“Sizlere ancak önemsiz sayılacak bir hususta bir fikir verebilirdim – bir kadın eğer kurmaca yazacaksa, parası ve kendine ait bir odası olmalıdır...” (Woolf, 2012, p. 7)

Bellekteki kaydetme ve yeniden çağırma işlevlerinin klasikleşmiş bir standart ve strotip üretmesi ancak eylemlerin periyodik sirkülasyonu ile mümkün olabilmektedir. Söz konusu eserde ise bu sirkülasyon dahilinde kadın ve erkek cinslerine karşı geliştirilen kimi klasikleşmiş davranış ve algı biçimlerinden söz edilmektedir. Örneğin, eserdeki ana karakterin bir erkek partner olmaksızın kütüphaneye girememesi olgusu kendini yalnızca tek bir seferde ve tek bir coğrafi düzlemde

gerçekleştirmiş eylem niteliğinden uzaktır, bu nedenle kanıksanmıştır ve pratikte uygulanması hususunda etki yaratacak tepkimeye uğramaz. Kadınlar kütüphaneye giremez kodlamasının bellekteki doğuş alanı diyakronik olarak değerlendirildiğinde erkek hegemonyası tarafından kadının kendi mevcudiyetine ait üretilmiş biçim ve sınırlara karşı kadının agresif bir tutum yerine yumuşak başlı ve anlaşmacı bir yaklaşımı benimsemesi temel gerekçe olarak öne çıkmaktadır.

“Bize bırakacak bir zenginlikleri olmadığına göre annelerimiz ne yapıyorlardı o zaman? Burunlarını mı pudralıyorlardı? Mağazaların vitrinlerini mi seyrediyorlardı? Monte Carlo güneşinde gösteriş mi yapıyorlardı?” (Woolf, 2012, p. 26)

Kadınların edebi anlamda üretiminin sınırlı olması bellekteki edebi kimliklerinin erkek cinsi tarafından yaratılması sorununu yaratmıştır.

“Bir yıl içinde kadınlara dair kaç kitap yazıldığı hakkında bir fikriniz var mı? Bunlardan kaçının erkekler tarafından yazıldığı hakkında? Evrende en çok tartışılan hayvan olduğunuzun farkında mısınız?” (Woolf, 2012, p. 34)

Woolf’un da belirttiği gibi kadınlar üzerine erkekler tarafından üretilmiş pek çok yazın türü mevcuttur ve bu yazın türleri bellekteki kadın imgesini destekleyerek kadın mitinin pekişmesine sebebiyet vermektedir. Kadına dair fikir ve olgular kendine ait olmayan bir cinsin yeti ve algısı çerçevesinde biçimlenmektedir. Bu durum kadının

ifade özgürlüğüne karşı bir saldırı niteliği taşımaktadır ve monolog bir sistem üzerinden ilerleyerek toplumun tüm kesimlerine nüfuz etmektedir. Edebi eserlerdeki kadın imgesi dolayısıyla mütemadiyen bellekteki hali beslemektedir ve hakları çerçevesinde mücadele eden kadın cinsine köklü bir engel teşkil etmektedir.

Kadının kültürel belleğe yer etmiş girift modelini yazarların yanı sıra destekleyen bir diğer çatı tarihsel referanslar tarafından üretilmiş söylemler zinciridir. Bu söylemler bellekte izdüşümleri yaratmış oyuncuların domino etkisi yöntemi ile kadına ait nevroitik doktrinlerin çağdaş kuşakları kapsayarak yayılmasına neden olmuştur.

“İşte bu yüzden Napoléon da Mussolini de kadınların erkeklerden aşağı olduğunda bu kadar ısrarcıdır, eğer onlar aşağıda olmasalardı kendileri büyüyemezlerdi. Bu da çoğunlukla kadınların erkeklere gerekli olduğunu kısmen de olsa açıklamaya yarıyor.” (Woolf, 2012, p. 42)

Tarihsel oyuncuların bu tür söylemlerine ek olarak tarih kitaplarında da kadın ve statüleri erkek cinsinin çoklu ve çatışmacı kimliklerine karşı bir biçimde yaşamsal yönü ve görevi stabil ve mutlak bir pozisyonda tanımlanmış ve detaylanmıştır.

“Profesör Trevelyan’ın İngiltere’nin Tarihi kitabını. Bir kez daha ‘Kadınlar’ başlığını aradım, ‘konumu’ diye bir bölüm bulup bulunduğu sayfayı açtım. ‘Eşini dövmek’ diye okudum, ‘erkeğe tanınan bir haktı. Hem alt hem yüksek tabaka tarafından utanmazca uygulanıyordu... Benzer

biçimde,” diye devam ediyordu tarihçi, “annesiyile babasının seçtiği erkekle evlenmeyi reddeden kız evlat odasına kilitlenebilir, dayak yiyebilir, odada duvardan duvara fırlatılabilir, üstelik kamuoyu bu durum karşısında hiç de dehşete düşmezdi.” (Woolf, 2012, p. 49)

Kadınların belleğe yer edecek düzeyde ve donanımda üretimler gerçekleştirilememiş olmasının nedeni olarak, aristokrasi ve burjuva sınıflarının mevcut toplumsal rollere karşı herhangi bir pozisyon almaktan kaçınarak sedanter bir tutum sergilemesi proleter sınıfın ise iktidar konumuna karşı bir yıkım gerçekleştirilmede yetersiz kalması gibi parametreler gösterilebilir. Bu parametrelere toplumların çoğunlukla böylesi bir protesto hamlesine karşı oldukça zemini sert bir barikat inşa etmiş olması da eklenebilir.

Aksi halde bellekteki kadın yeteneğine dair imgelerin eksikliği probleminin çözüm paradigması emsal olarak Shakespeare döneminde yer alan hiçbir kadının Shakespeare kadar yetenekli olmaması gibi basit ve doğrulanması güç, muğlak bir hipotezi meydana getirirdi. Woolf bu emsali kurgulayarak ilgili eserinde Shakespeare’nin kız kardeşi motifini yaratmış ve en az abisi kadar yetenekli ve donanımlı bir karakter tasarlamıştır. (Woolf, 2012, p. 54) Bu tasarıda toplumun kadın kimliğine karşı geliştireceği reaksiyon erkek cinsi ile karşılaştırıldığında pek çok açıdan paradoksal ve sürreal bir atmosfer üretecektir.

Bellek ve kadın dizgesinde bir diğer problem sorunu elbette eğitimde fırsat eşitliğinin uzun periodlar boyunca kadın cinsine tahsis

edilememesidir. Eğitim öğretim mekanizmalarına erkek cinsine kıyas ve oranla oldukça geç bir katılım gösteren kadın cinsinin bu doğrultuda belleğin temel inşa alanlarından olan matematik, doğa, sosyal ve yapay bilimler anlamında bir üretim ve katılım gerçekleştirmediği açık ve katidir. Kadınların okula gönderilmediği Victoria Dönemi'nde dünyaya gelen Woolf erkek kardeşlerinin aksine eğitimini okulda değil babasının kütüphanesindeki kitaplar arasında tamamlamıştır. Kadınların eğitime erişimsizliği gerek sosyal gerek fen bilimleri alanında bir üretim yaratmalarını dolayısıyla etkin ve popüler bir isim konumuna kendilerini yerleştirmelerini güç kılan bir kozmos yaratmıştır. Kadın ve eğitim arasındaki korelasyonun dinamiğindeki bu yavaşlık ve kopukluk kamusal düzende belirli bir statüde var olma aksiyonunu ve ekonomik arenada bağımsızlık elde etmelerinde de bir polemik yaratmaktadır. Eserde sıklıkla vurgulandığı gibi bir kadının eğitimi, parası ve kendi odası olmalıdır.

“Kadınların Elizabeth döneminde neden şiir yazmadıklarını soruyorum ancak nasıl bir eğitim aldıklarını bilemiyorum; yazı yazmak öğretiliyordu onlara, kendilerine ait bir oturma odaları var mıydı; yirmi bir yaşına gelmeden kaç kadın çocuk doğuruyordu; kısacası sabahın sekizinden akşamın sekizine kadar ne yapıyorlardı. Görünüşe bakılırsa paraları yoktu; Profesör Trevelyan'a göre, çocukluktan çıkmadan, on beşinde ya da on altısında, hoşlansalar da hoşlanmasalar da evlendiriliyorlardı. Bunları gördükten sonra, içlerinden birinin ansızın Shakespeare'in oyunlarını yazmasının son derece garip olacağına karar verdim.” (Woolf, 2012, p. 53)

Dolayısıyla eser pek çok perspektifte kadının erkek hegemonyası dizgesine yerleştiği pozisyonu irdelemiş, dilde ironik bir yıkım yöntemi kullanarak ekol haline gelen kadın imgelerini sorunsallaştırmış ve bellek ile kadın ilişkisindeki fenomenlerin aslında hangi parametrelerle meydana geldiğine dair anlatı örüntüleri boyunca pek çok çağdaş ve çağ dışı emsale yer vermiştir.

SONUÇ

Kadın ve erkek haklarının sosyolojik, ekonomik ve politik dizgelerde emansipasyona yer verecek bir yöntemle sistematize edilmesini konu alan ancak kendi içerisinde pek çok girift ve kimi zaman farklı eğrilerde genişleyebilir çemberleri ile paradoksal kabul edilebilecek fikir, hareket ve propagandaları içeren feminizmin Mary Wollstonecraft ile hiyerarşik ihtiyaçlar perspektifini merkeze alarak başlayan sonrasında felsefi, ekonomik ve politik yönleri çerçevesine dahil ederek genişleyen ve zenginleşen rotası nihayetinde toplumların algılarında ve yaşama methodlarında iktidari bir konumun işgalcisi olan belleğin yeniden yapılandırılması hususunda bir kırılma yaratmıştır. Bellek toplumların ortak zihinsel arenasına olma misyonunu aslında olguların kendilerini bir sirkülasyona dahil ederek tekrar etmesi motivasyonu ile sağlanmaktadır. Bu bağlamda kendini nesiller boyu tekrar eden ve erkek popülasyonu tarafından belleğe empoze edilen kadın imge örüntüleri esas alınarak kadın erkek eşitsizliğindeki temel parametreler ortaya konmuştur.

Bellekteki kadın mitine dair tanım ve kapsamlar her şeyden önce kadın cinsinin kendisi tarafından üretilmemiştir. Bu mite ait rol kadını bir evin hanımı, çocuklarının annesi ve bir kocanın karısı pozisyonunda denklemlendirmektedir ve uzun bir periyod boyunca kadın; ev, çocuk ve eş üçgeninde yaşamsal bir döngüye boyun eğmiş ya da eğmek zorunda kalmıştır. Bu doğrultuda eğitim-öğretim düzeyinde bir gelişimin gerisinde kalmış, erkek cinsinin muhtelif ideolojileri ekseninde kendini gerçekleştirme motivasyonundan uzaklaşmış, tarih, bilim, sosyoloji ve edebiyat gibi kültürel bellek için elzem teşkil eden disiplinlerde azami bir üretim ve pratik geliştirememiştir. Kadın bu gölge pozisyonunu muhafazaya mecbur bırakılırken erkek hegemonyası kadın rolleri, yaşayış biçimleri ve kadına ait türevlenebilir hakikatler zincirlerini gerek Mussolini, Napolyon gibi tarihi kimliklerin bu cinsine ait ikincil pozisyonda ürettiği söylemleri baz alarak, gerekse edebiyat dünyasında üretilmiş eserlerde hep aynı desen üzerinde şekillendirdiği kadın motiflerini kullanarak, belleğin icranın tekrarı usulü ile

kaydetme pratiğini harekete geçirmiş böylece çağdaş ya da çağ dışı dönem ve periyodlarda kadının bu imgeleri kırması yönünde geliştirebileceği tüm efor ve mücadeleleri etkin bir güdümlerle engellemeyi denemiştir.

Virginia Woolf'un "Kendine Ait Bir Oda" isimli eserinde erkek hegemonyasının bellekte yarattığı bu girişim ironik bir yıkımla devinime uğratılmıştır. İlgili eser kadınların ikincil pozisyonunun pragmatik bir çözümü olarak kadınların ekonomik özgürlüklerini elde ederek yaratıcılıklarını bir cins baskısı olmaksızın kendilerine ait bir odada gerçekleştirmesi temasına dayanmaktadır. Aslında Woolf'un kadınlar için önerdiği bu girişim nihayetinde bellek sorununa da bir alternatif çözüm teşkil etmektedir. Kadınların edebi kimliklerinin çoğulcu bir yeti kazanmasıyla birlikte bellekte kadın mitine dair bir kırılma yaratılacak, kadın cinsine kendine ait bir bellek kuracaktır ve bu bellek toplumları kadın erkek eşitliği düzenine sevk edecektir.

KAYNAKÇA

- Altınbaş, D. (2010). Feminist Tartışmalarda Liberal Feminizm. *Kadın Araştırmaları Dergisi*, 21-52.
- Assmann, J. (2015). *Kültürel Bellek*. (A. Şenel, Çev.) İstanbul: Ayrıntı.
- Enginyurt, D. (2018). Sosyal Hareketler Sosyolojisi Açısından Feminizm. *USE Uluslararası Sosyoloji ve Ekonomi Dergisi*, 36-59.

- Erol, İ. H.-D. (2018). Kadının Kurmaca Edebiyatında İkincil Statüde Kalması Üzerine Bir Deneme (Virginia Woolf – Kendine Ait Bir Oda Eseri Örneği). *AKRA Kültür Sanat ve Edebiyat Dergisi*.
- Kanadoğlu, O. K. (2021). Feminizm ve Kadın Hakları. *Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 141-169.

- Marshall, G. (2005). *Sosyoloji Sözlüğü*. Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Midilli, S. (2018). Toplumsal Bellek Bağlamında Bir Hatırlatma Alanı Olarak Sinema: ‘Çanakkale Savaşı’ Örneği . *V. Uluslararası Batı Kültürü ve Edebiyatları Araştırmaları Sempozyumu*, 407-427.
- Öztürk, H. K. (2017 Cilt 18, Sayı 2). Mary Wollstonecraft'ın Kadın Haklarının Gerekçelenendirilmesi Kitabında Rousseau Eleştirisi. *Ahi Evran Ün. Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (Kefad)*.
- Soylu, D. M. (2021). Virginia Woolf'un “Kendine Ait Bir Oda” Eserindeki Kadın ve Kütüphane Algısı. *Türk Kütüphaneciliği*, 461-463.
- Taş, G. (2016). Feminizm Üzerine Genel Bir Değerlendirme: Kavramsal Analizi, Tarihsel Süreçleri ve Dönüşümleri. *Akademik Hassasiyetler Dergisi*.
- Tunç, M. (2013). Feminist Grup Çalışması: Temeli, Kapsamı Ve Süreci. *Toplum Ve Sosyal Hizmet*, 209-230.
- Woolf, V. (2012). *Kendine Ait Bir Oda*. (S. Öncü, Çev.) İstanbul: İletişim.